

TOPLUMSAL CİNSİYET VE SOSYAL AĞLARIN ŞİDDETI ÇOĞALTAN ETKİSİ*

Nüket ELPEZE ERGEÇ¹
İbrahim ZATERİ²

ÖZ

Çalışma, sosyal ağlarda sıradan bireylerin paylaşımlarının içeriği üzerinden, toplumsal bir sorun olan şiddeti çevrim içi alanda betimlemeyi ve çarpan etkisi üzerinde durmayı amaçlamaktadır. Araştırmada sosyal ağlarda yaygınlaşan "potansiyel şiddet üretme makinesi" isimli video kapsamında, toplumsal cinsiyete bakış çerçevesinde kadına şiddetin gerçeklik boyutu üzerinde durulmuştur. Çalışma nitel bir çözümleme olarak desenlenmiştir. İçerik analizi yöntemi ile videoya yapılan yorumlar ele alınarak değerlendirilmesi gerçekleştirilmiştir. Videoya yapılan yorumların kadına şiddet içeriğini yeniden ürettiği ve çok boyutlu iktidar ilişkisi kurguladığı görülmüştür. Çalışmada sosyal medyanın sanal olduğu ön kabulü eleştirilerek, şiddet dilinin çoğaltılmasında önemli ip uçları bulunduğu bulgulanmıştır. Sosyal ağlarda şiddetin kurgusal olmadığı, münferit olmasından çıkarılarak toplumsal bir sorun olarak ele alınmasının gerekliliği vurgulanmıştır. Aynı zamanda çalışmada gerçeklikle kurgusal temsil arasında duran sosyal ağlarda şiddetin, sanal olmadığı bizzat deneyim haline geldiği ve çoğalabildiğine dikkat çekilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Şiddet, Toplumsal Cinsiyet, Sosyal Ağlar, İçerik Analizi

GENDER AND THE INCREASING IMPACT OF VIOLENCE WITH SOCIAL NETWORKS

ABSTRACT

The study aims to discuss and describe the spread of violence that is a social problem through the content of the sharing of ordinary individuals in social networks. It is emphasized to gender that violence against women in the media is not symbolic but perceived as reality while working under the name of "potential violence producing machine" which is becoming widespread in social networks. The study was designed as a qualitative analysis. While the interpretations of video were being discussed through content analysis, the evaluation of violence over gender was realized. It has been seen that the comments made about video regenerate the content of violence and regulate the relation of power. In the study, it is detected that important points are given in the reproduction of the violence language of the crucial points created by criticizing the preliminary assumption that social media is virtual in the study. It is emphasized that violence in the social networks is not fictional; it should be taken as a social problem by not perceiving it as individuality. At the same time, it is emphasized that the violence in the social network that is between reality and symbolic representation, is not virtual, it becomes an experience itself and it can increase.

Keywords: Violence, Gender, Social Networks, Content Analysis

¹ Prof.Dr., Çukurova Üniversitesi, İletişim Fakültesi, Radyo,Televizyon ve Sinema Bölümü, nergec@cu.edu.tr, ORCID: 0000-0003-4591-7982

² Araştırma Görevlisi, Çukurova Üniversitesi, İletişim Fakültesi, Radyo,Televizyon ve Sinema Bölümü, izateri@cu.edu.tr, ORCID: 0000-0002-1980-0724

* Bu çalışmanın ilk hali "Social media as a resource for violence" başlığıyla "XII. European Conference on Social and Behavioral Sciences (January, 2017), Catania, Italy" da sunulmuş ve özeti basılmıştır.

Received/Geliş: 25/05/2019 Accepted/Kabul: 18/03/2020, Research Article/Araştırma Makalesi

Cite as/Alıntı: Elpeze Ergeç, N., Zateri, İ. (2020), "Toplumsal Cinsiyet Ve Sosyal Ağların Şiddeti Çoğaltan Etkisi" Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, cilt 29, sayı 1, s.102-117.

Giriş

Geçtiğimiz yüzyılda radyo, televizyon ve gazete gibi geleneksel kitle iletişim araçlarının etkileri üzerine sayısız çalışma yapılırken, yaşadığımız dönemde ise sosyal ağların etkisine ilişkin çalışmalar odak noktasındadır. Televizyonun 1950’de beri popüler olmaya başlaması ve izleyicinin sürekli mesajlara maruz kalması etki çalışmalarını gündeme getirdi. Televizyonun izlenirliğinin artması ve içeriğinde şiddet unsurlarının kullanılması nedeniyle, 1960’lı yılların ortasında ABD’de başlayan şiddet suçlarındaki artış, sınırlı da olsa televizyon içeriklerine bağlanıyordu (Bushman ve Anderson, 2001). Muhtemelen medya şiddetiyle ilgili en etkili tek çalışma grubu tartışması Albert Bandura ve ekibinin çalışmasıdır (Bandura, Ross, & Ross, 1961, 1963). Bandura vd. bu çalışma ile çocukların şiddet içerikli filmler izledikten sonra değişen davranış biçimlerini gözlemlemiştir. Oldukça ufuk açıcı bu çalışma kitle iletişim araçlarının içeriğinin kitleleri bir biçimde etkilediği varsayımını yaratır. Bu etkilerin neler olabileceğine dair araştırmalar etki araştırmaları kapsamında ilerlerken, şiddet ve etkisine ilişkin araştırmaların ise ayrı bir başlıkta literatürde yer aldığı görülür. Kitle iletişim araçları ya da daha geniş bir üst kavramsallaştırmayla medya ve şiddete ilişkin araştırmalar geniş bir biçimde dört farklı teorik kategoriye bölünebilir. Bu teorilerin önemli bir kısmı televizyon ve sinemadaki şiddete ilişkin olsalar da, haber, çizgi film, bilgisayar oyunları vb. çalışmaların açıklanmasında da kullanılmıştır. Bunlar “davranışsal etki teorisi”, “duyarsızlaştırma teorisi”, “yetiştirme teorisi” ve “sınırlı etki argümanı”dır. Bu yaklaşımların her biri medya şiddetini farklı bilimsel arka planla ele alırlar. Bu yaklaşımlar aslında medya ve kültür çalışmalarında melez çalışmalar olmakla birlikte iki kampa ayırmaktadır; Etkinin güçlü olduğunu kabul eden kültürel araştırmacılar ve bu etkilerin sınırlı olduğunu düşünen pozitivist/liberal bakıştan beslenen araştırmacılar. Etkinin güçlü ve değişim yarattığına olan yaklaşım, medyanın iktidarlar arasında olduğu düşünen yaklaşımları da ortaya çıkarmıştır. Bu konuda John Thompson’ın (1995) modern sosyal kültürel teori temelinde hazırladığı çalışması önemli görülmelidir. Modern dünyanın yeni iletişim araçlarına yoğunlaşan Thompson (1995) bu yüzyılın birbirine bağlı ve oldukça karmaşık bir iletişim dünyasına sahip olduğuna inanır. Özellikle yeni medyanın ortak bir diyalog yerine yeni bir kamusal alan yaratmış olduğunu iddia eder. Yüz yüze iletişim ve etkileşimin yerini alan yarı etkileşimli (mediated quasi-interaction) yeni kamusal alan fayda ve maliyete göre biçimlenmektedir. Bu yeni alanda politikacılar, haberciler, sanatçılar gibi medyanın içerik üreticileri medyanın sembolik içeriğini üretirken daha çok görünür olur ve etki alanı yaratmada daha fazla güç kazanırlar. Ancak bu aynı zamanda mahremiyet ihlallerinde gündeme getirir. Benzer biçimde, medyanın izleyicileri yorum ve eleştirilerle yeni kamusal alana dahil olurken kendi içeriklerini de üretmeye başlarlar. Karşılıklı fakat eşit olmayan bu bağlılık bulanık bir kamusal alan oluşturur. Medyanın tüketicisi ve içerik üreticisi arasındaki bulanıklık medyanın iktidarını da çok boyutlu biçimde ele almayı zorunlu kılmaktadır.

Sosyal teori kapsamında iktidarın biçimini tartışan Thompson (1995), ekonomik iktidar, politik iktidar, tehdit içeren zorlayıcı iktidar ve sembolik iktidar olarak sıraladığı bu güçlerden, medya iktidarını sembolik boyuta yerleştirir. John Thompson (1995, 13) kilise, okul ve üniversite gibi kurumlarla aynı kategoriye aldığı medyanın, bilgi ve iletişim kaynağı aracılığıyla yarattığı anlam ve kültüre dikkat çeker. Medya gücü, sadece biçimsel formu ile değil sembollerin oluşturduğu içerik ve anlamlarla da insanları etkiler.

Thompson'a göre, politik kontrol ve etki süreçlerinde, genellikle seçimlerde ya da sosyal hareketlerin güçlenmesinde medya her zaman önemli rol oynamıştır. Medyanın etkisinin ön kabulü ile birlikte bu etkinin biçimi ise Couldry (2002, 26) tarafından sembolik olarak nitelendirilir. Medyanın iktidarını sembol ve imgeler yoluyla kurduğunu belirten hem Thompson (1995), hem de Couldry (2002) şiddeti medyanın sembolik ve kültürel boyutu olarak tanımlar ve güç ile ilişkilendirirler.

Sembolik İktidarın Alanı Sosyal Ağlar

Medyanın sembolik iktidarı ve sembolik biçimi, gerçeklikle ilişkisini kaybettiği oranda şiddetin etkisini önemli ölçüde hafiflettiği söylenebilir. Oysa, yeni medya ve sosyal ağlar hem sembolik alanın tartışmasını yeni boyuta taşır, hem de yeni teknoloji ile kurgu ile gerçeğin geçirgenliğini gündeme getirir. Enformasyon toplumunun temel argümanı Bell'e (1974, 24) göre, bilgi üretiminin diğer üretim biçimlerine göre baskın geldiği ve bu üretimin "bilgi teknolojileri" tarafından şekillendiğidir. Enformasyon toplumu kavramlarının günümüzdeki geçersizliğini gören İspanyol düşünür Manuel Castells, "The Network Society" (2004) isimli çalışmasında "Ağ toplumu" kavramını ortaya koymuştur. Bununla birlikte Castells, enformasyon toplumu olmanın bir adım sonrasında bahseder. Gelişmiş iletişim teknolojilerinin yaratmış olduğu iletişim biçimlerini "ağ toplumu" kavramı çerçevesinde açıklayan Castells (2005), dünya çapında oluşan ağların hayat döngüsünde, üretim sisteminde ve hiyerarşilerde bulanıklık yarattığını ve düzene ilişkin yeni tanımlamalara ihtiyaç olduğunu söyler. Ağların teknolojinin bir uzantısı olmakla birlikte, bireylerin ağ üzerinde bulunabilmesinin önemine dikkat çeken Castells (2004, 12) ağ üzerinde olmayan bireyin bu yeni topluluk içinde rol alması ve ilişkileri yönlendirebilmesinin zorluğu üzerinde durur. Benzer şekilde Dijk (2016) tarafından, bu ağların giderek artan biçimde toplumun her bir birimini veya parçasını birbirine bağladığını ve ağlar tarafından birbirine bağlanmış bireyler ağ toplumunun temel birimi haline geldiğini belirtir. Castells'e (2005, 621) göre; "Ağlar toplumlarımızın yeni sosyal morfolojisini oluşturur; ağlar oluşturma mantığının yayılması da üretim, deneyim, iktidar ve kültür süreçlerinde işleyişi ve sonuçları ciddi biçimde değiştirir". Dijk (2016, 91) ise ağların kendilerine özel yapısal özellikleri bulunduğunu bahsederken ağ toplumunun, medya ağlarının toplum üzerindeki etkilerini daha iyi anlamaya yarayan çok sayıda teknik temeli olduğunu ileri sürer. Dijk (2016) bu kapsamda teknolojik gelişmenin iletişim ağlarının yöndeşmesini sağlayacağını, teknolojiye ulaşımın kolaylaşmasının gündelik hayat pratiklerine yansıtacağına ilişkin görüşlerine ilişkin detaylı gözlem ve değerlendirme yaptığı "Ağ Toplumu" isimli çalışmasında, ağların bireylerin kullanım amacının eğlence, sosyal ağ kurma ve iletişim olacağı ve her şey bu ağ üzerinde gerçekleşeceği düşüncesinde temellendirir.

Castells ve Dijk gibi düşünürlerin kavramsallaştırdıkları "ağ toplumu" yapısı içinde günümüzde her habere ve dünyada olan biten hemen her şeye sosyal ağlar üzerinden ulaşılmaktadır. Özellikle Facebook, Instagram, Twitter gibi sosyal ağlar tüm dünyada kişisel deneyimlerin paylaşım merkezi konumuna taşınmıştır. Yakın tarihimizde yaşanan bir çok toplumsal eylemler tüm televizyon kanallarında yer almakla birlikte, halkın sokaklara çıkmasında sosyal medyanın önemli rol oynadığı görülür. Olağan dışı günlerde, insanlar örgütlenmeyi sosyal ağlar aracılığıyla gerçekleştirmiş, çekilen fotoğraflar, yazılan yazılar hızlı bir biçimde sosyal medyada yerini almıştır.

Bu paylaşım ağları geleneksel yapıdaki haber üretim biçimini, iletişim biliminin temel gündem koyma ve iki aşamalı enformasyon akış yaklaşımlarını kısmen de olsa değişime uğratmaktadır. Çevrimiçi alanın sunduğu olanaklar uzmanlıktan uzak biçimde anonim kişilerin kültürel deneyim ve birikimleri ile üretilen içeriklerin yaygınlaşmasını sağlamaktadır. Dolayısıyla hiyerarşilerin bulanıklaşması, gerçekliğin geçirgenliği gibi iktidar da bulanıklaşmıştır. İtalyan düşünür, Umberto Eco'nun (2016) sosyal medya alanı twitter için, "köyün delisini meşhur eden bir alan" olduğunu söylemek belki fazla indirgemeci bir yaklaşım olmakla birlikte, uzun vadede toplumsal hastalıklarımızın yaygınlaşmasında ağların önemli bir işleve sahip olduğu ise inkar edilemez. Sonuçta dijital medya araçlarıyla oluşturulan yaratıcı süreç dijital kültürü ve sembolik iktidarı oluşturmaktadır. Dijital kültür, modern kültürü hız ve ulaşılabilirlikle yeniden biçimlendirmektedir (Dijk, 2016). Her şeyin anındalığı, zaman ve mekan arasındaki mesafenin gittikçe daralması, demokrasi adına olumlu potansiyelleri taşımakla birlikte, sosyal ağların en temel özelliği olan denetimsizliğin getirmiş olduğu özgür olma hali, iletişimde sınırları belirleyen bazı çizgileri muğlaklaştırmıştır. Geleneksel medya gücü, sembollerin oluşturduğu içerik ve anlamların da insanları etkilediğine dair etki araştırmaları, günümüzde yeni medya ekseninde çok boyutlu biçimde karşımıza çıkmaktadır. Yeni medya, kişilerin internet dışı hayatlarında dile getiremedikleri ayrımcı önyargı ve düşünceler içeren şiddet söylemlerini sosyal ağlarda daha kolay bir şekilde dile getirmelerine olanak sağlamaktadır. Çünkü, bireyler sosyal ağlarda günlük yaşantılarından daha anonimdirler. Kullanıcılar tarafından üretilen içerikler sosyal ağlardaki mecralar aracılığıyla, hızlı bir şekilde dolaşıma girmekte ve uzun vadede ise ağların birbirine bağlı yapısı aracılığıyla bireyler ve dolayısıyla toplum üzerindeki etkisini göstermektedir. Castells (2016, 466) anlam inşa etme sürecinin multimedya ve iletişim ağlarında yaratılan, biçimlendirilen ve yayılan mesajlar ve çerçevelerle geliştiğini ileri sürer. Kişilerin anlam inşa etme süreci iletişim ortamına bağlı olarak yürüyecektir. Bauman'a (2015) göre iletişim sadece anlam aktarma olmayıp, iletişimsel olmayan öteki işlevleri de yerine getirir. Bu işlevlerin arasında kültürün dinamik ve akışkan yapısı da bulunmaktadır. Castells'e (2016) göre kültür iletişikle aktarılır ve iletişikle dönüşür. Küresel erişime sahip, bütün iletişim araçlarını birleştiren, karşılıklı etkileşim potansiyeline sahip yeni bir elektronik iletişim sisteminin ortaya çıkışı kültürümüzü ebediyen değiştiriyor, değiştirecek yorumunu yapan Castells (2016, 71) kültürel ifadelerin birçoğunun, dijitalleşmiş elektronik üretime ve bütünleşmiş bir iletişim sistemine dahil edilmesinin toplumsal oluşumlar, süreçler üzerinde ciddi etkileri olduğunu ileri sürer. Castells'in (2005, 501) deyiimiyle, "kurgunun, kurmaya duyulan inanç olduğu, gerçek sanallık kültürü"nü ortaya çıkarmıştır.

Toplumsal Cinsiyet ve Şiddetin Gerçekliği

Bir televizyon ekranından, günümüzde ise bir telefon ekranından ya da bir tableten akan görüntülerin sadece piksellerden oluşan bir sanallık olmadığı bunu izleyenlerin gösterdiği tepkilerle görülebilmektedir. Sadece verilen tepkiler kişilerin kendi gerçekliği ile doğrudan ilgilidir. 21. yüzyılda, teknolojik değişimler ile genişleyen toplumsal grupların gerçekliği, kitle iletişim araçları üzerinden değerlendirilen bir yapı ile açıklanmaya çalışılır. Sembolik yapılar ve görsel kültürün egemenliği Baudrillard tarafından acımasızca eleştirilirken simülasyon ve baş dönmesi sistemlerine geçiş olarak tanımlanır (2004). Baudrillard'a göre hiçbir şey gerçekten yansımıyordur. Viral ağlarla dolaşıma girenler ne değer mantığı, ne de eşdeğerliliğin mantığıdır.

Şiddetin oynadığı rol insanlık açısından çok önemli bir noktada durur. Bu nokta, şiddetin tüm çıplaklığı ile karşımızda durmasıdır. Savaş, intihar, cinayet gibi kolayca yorumlanan şiddet yanında, politikaların yarattığı şiddet, psikolojik şiddet, suiistimal, mobbing, çevrimiçi şiddet gibi biraz daha çetrefilli ve ruhları örseleyen şiddet, çeşitli biçimlerde toplumsal düzlemde yer almaktadır. Bu çeşitlilik, günümüzde şiddet yaratma kapasitesinde insanlığın geldiği noktayı göstermesi bakımından dikkat çekicidir. Üstelik artık sosyal ağların yarattığı imkanlarla hiç bir şey gizli kalmamakta, mahremiyet sınırları zorlanarak her şey paylaşılabilir. Toplumsal sorunlarımızın son yıllarda en başında sıralanan kadına şiddet, sosyal ağların çoğaltıcı yapısı, gücün belirsizliği ve kamunun yaygın erişimi içinde temel sorun olarak karşımıza çıkmaktadır. 2008 yılından itibaren şiddet yoluyla öldüğü belirlenen kadınların anısına kurulan ve ölen kadınların istatistiğini gösteren anıt sayaç şiddetin son yıllarda artış oranını göstermesi bakımından oldukça nettir. 2008 yılında öldürülen kadın sayısı 66 iken, 2016 yılında bu sayı 278, 2017 yılında 347 ve 2018 yılı Ağustos ayı itibarı ile 159 olmuştur (Şiddetten ölen kadınlar için dijital anıt, 2018). Sadece kadınların gördüğü şiddet yanında, çocuk ve yaşlıların uğradığı şiddet ve son yıllarda sağlık çalışanlarının yaşadıkları şiddet, bu olgunun toplumun çeşitli katmanları arasında artan biçimde yer aldığını göstermektedir. Şiddet üzerine bütünsel bir bakış geliştiren Galtung (2010)'a göre şiddet üç temel biçime ayrılır; doğrudan uygulanan bir olay sırasında ortaya çıkan fiziksel şiddet, devlet ya da bir örgüt aracılığıyla uygulanan ve bir süreç içeren yapısal şiddet ve insanlık dışı ve dışlayıcı bir sunumla değişmezlik içeren kültürel şiddet. Yani şiddetin fiziksel olmasının ötesinde uzun süreli ve kültür içinde kendine yer bulması, akıl ve ruhlara da zarar verecek biçimi oldukça dikkat çekicidir. Şiddet, sadece özneye bağlı ya da özel alana ait insan doğasına özgü bir olgu olmayıp toplumun en alt katmanından başlayarak hükümetlerin politikaları ve yasaları kapsamına giren yönetsel, toplumsal ve politik bir olgu olarak ve çok boyutlu biçimde karşımıza çıkmaktadır. Foucault'un deyimiyle şiddetin araçsallığı toplumdaki tüm iktidar yapılarının içinde sarmallar halinde kendine yer bulur (Foucault, 2002, p. 44). Toplumun parçalı ve çok katmanlı yapısı içinde, zaman ve uzam bağlamında da şiddetin anlaşılması ve kavramsallaşması değişmektedir. Medyada şiddet üzerine çalışan Carter ve Weaver (2003, p. 3) şiddetin tanımının genellikle farklı coğrafi konumlarda bulunan topluluklara, kültürel yapılara ve zamana göre farklılaştığı, özellikle de genel kabul gören medyada şiddet tanımlarının neredeyse her on yılda büyük oranda değiştiğini söylemektedir. Çünkü şiddetin tanımı, medyada şiddetin nasıl sunulduğu ile doğrudan ilişkilidir. Nitekim, geçmişte şiddet olarak kabul edilen görüntüler, günümüzde zararsız olarak görülebilmektedir.

Toplumun farklı kesimlerinin çeşitli mecralar yaratabilme ihtimali bulunan sosyal ağların ise toplumun benimsediği yanlışları yaygınlaştıran ve büyüten bir yapısı olduğu görülmektedir. Günümüzde çevrimiçi dizilerinin yaygınlaşmasının temel sebeplerinden en önemlisi, hedef kitlenin televizyon izleme alışkanlığının web üzerindeki yapılara yönelmesi olduğu kadar, dizi ve sinema yapımcılarının bu alanı denetimsiz olmasının rahatlığını yaşamalarıdır. Sektörde bir dizi yapımcısının bu diziyi televizyonda yayınlamam, çünkü aşırı şiddet içeriyor ve RTÜK buna izin vermez yaklaşımı çevrimiçi yayınların ne kadar denetimsiz biçimde yayıldığını bize göstermektedir. Yapımcılar ile kamunun iyiliği her zaman çelişmiştir. Ancak çevrimiçi yayın platformları ile ülkemizde profesyonel yapım türü bakımından cinsellik ve şiddet içeren yayınların da arttığı

görülmektedir. Sosyal medya alanına yüklenen içerikleri ve bu içeriklere katılanların gerçekliğine eleştirel yaklaşmak mümkündür. Oysa ki sanal iletişim ortamlarının sanal kimliklerle yaptıkları yorumları gerçekliğin uzantısı olarak kabul etmek elbette mümkündür.

Anlamın ve gerçekliğin yitirildiği iddiasında olan Baudrillard'a (2005) göre, simülkarla birlikte gerçeklik tanımlanamaz hale gelmiştir. Bütünsel gerçekliğin çıktığı yer ise Baudrillard'a göre medya aracılığı ile olur. Bütünsel gerçeklik televizyondaki haberler, internetteki paylaşımlar ya da görsel ve işitsel araçlarla algılanan ve bireyler tarafından çözümlenen ve yorumlanan gerçeklik olup aslında sanal gerçekliktir. Çünkü insanlar bu gerçeklikle yüz yüze gelmez.

“Bütünsel gerçeklik’ dediğimde bununla bütün dünyanın, sınırlandırılması olanaksız işlemsel bir projeye suç ortaklığı yapılmasını yani her şeyin gerçek, görünür, saydam ve “özgürleştirilmiş” olduğu, bir sonuca ulaştırıldığı ve anlamlı olması gerektiği (oysa anlamdan söz edebilmek için her şeyin anlamlı olmaması gerekmektedir.) bir dünyayı kast ediyorum.” (Baudrillard, 2005, p. 13) .

Baudrillard'a göre, bu gerçeklik fiziksel bir gerçeklik olmayıp, gerçeğin o kadar çok kopyası vardır ki artık esas gerçeğe ulaşmak imkansızlaşmıştır. Bağlamından koparılan ileti artık aslının yerini almıştır ve anlamlandırma ve nesnel gerçekliği bilme daha da zorlaşmaktadır. Bu noktada Baudrillard'ın bu düşüncesini referans alırsak, şiddet ve şiddet görüntüleri gerçeklikle bağını ancak kopyaları aracılığıyla kurabilmektedir. Tıpkı tüketimin amaç olduğu tüketim toplumu gibi, gerçek şiddeti bilmenin zorlaştığı kitle iletişim araçları ile çevrili toplumda sanal şiddet görüntüleri esas gerçeğe ulaşmak imkanını ortadan kaldırmaktadır. Bu noktada sanal gerçekliğin fiziksel gerçeklikle yer değiştirmiş olması onun gerçek olma değerini azaltmayıp tersine güçlendirdiğine dair bir bakışa ihtiyacımız var. Çünkü gerçeğin sanallaştığı düşüncesi, kadına şiddet gerçekliğini bağlamından kopararak anlamını hafifletmeye hizmet etmektedir.

Sanal kadına şiddet görüntülerinin önemli bir bölümü ise milyonlarca video içeriğine sahip olan YouTube gibi dijital platformlar üzerinden gerçekleşmektedir. Youtube yapılar, kurallar, normlar ve kültürlerin yinelemeleriyle sürekli gelişen son derece dengersiz ve dinamik bir varlık olarak kabul ediliyor. Gerçek ya da değil milyonlarca ileti dünyanın dört bir tarafına ağlarla ulaşmaktadır. Dijital video için bir havuz olan YouTube, hem genel ticari video yapımlarına, hem de kullanıcı yorumu ve etkileşim kapasitesine sahip kullanıcı tarafından oluşturulan videoya ev sahipliği yapıyor. Sitenin küresel erişilebilirliği ve video önbelleği, çevrimiçi video görüntüleme artışına neden olmuştur. Burgess ve Green, sadece geleneksel ticari medya tüketimi için yeni bir siteden ziyade, YouTube'u “bireysel işlev ile kolektif yaratıcılık ve anlam üretimi arasında bir koordinasyon mekanizması” olarak görürler (Burgess ve Green, 2009: 37). Kitle veya kullanıcı merkezli bakış açısı, YouTube'un kültürel veya sosyal etkisini anlamak için hayati önem taşır. En çok abone olunan YouTube kanallarının çoğu, çok genç yaştaki çocukları hedefler. YouTube'daki yüzlerce çocuk odaklı kanal, rahatsız edici, iyi üretilmiş ve eğitici videolara sahiptir. Ne yazık ki, bu demografiye hedefleyen uygunsuz içerik de yaygındır. Kullanıcılara, videolarını internete yükleme imkanı sunmanın yanı sıra, kanal bu videolar hakkında yazılı yorumlara da izin veriyor (tepki) ve kullanıcıların diğer kullanıcıların kanallarına abone olabileceği veya arkadaşlarıyla etkileşimde bulunabileceği sosyal ağ özelliği de sunuyor. Bu da kanalı cazip hale getiriyor.

Çalışmanın Amacı

Şiddet olgusuna ilişkin çalışmaların üç temel amacı olduğu görülür; şiddetin sebeplerini sorgulamak, şiddet içeriklerinin farkındalığını arttırmak ve bu olguyu azaltmaya yönelik önerilere ulaşmak. Şiddet bir olgudur ve çeşitli mekanlarda ortaya çıkabilir. Sanal ağlar da şiddetin her biçiminin ortaya çıkabildiği alanlardır. Bu çalışma şiddete ilişkin literatüre bir yenisini daha eklemek gibi genel amaçla birlikte, kadına şiddet içeriklerinin farkındalığını arttırmak, ağ toplumu kuramsal temelinde sanal olsa bile görüntülerin kadına şiddet olgusunu nasıl çoğaltılabileceğine ilişkin bir bakış getirmek amacıyla gerçekleştirilmiştir.

Bu kapsamda çalışmanın soruları aşağıdaki biçimde oluşturulmuştur;

- 1- Sosyal ağlarda paylaşılan anonim kadına şiddet içeriklerinin yapısı nedir?
- 2- Bu şiddet içeriklerini izleyenlerin, şiddete farkındalığı düzeyinde etkisi olmuş mudur?

Bu çalışma nihayetinde dijitalleşen iletişim çağında kadına şiddet olgusunun sosyal medya aracılığıyla siber dünyaya da taşınması hakkındadır.

Çalışmanın Örnekleme

Çalışmanın amacı doğrultusunda şiddetin sosyal ağlar üzerinde nasıl yaygınlaştığına ilişkin çarpıcı bir örnek olarak Fuck the system isimli facebook (<https://www.facebook.com/black.antif/>) sayfasında 14 Nisan 2016 tarihinde Youtube üzerinden paylaşılan “potansiyel şiddet yaratma makinesi” isimli video incelenmiştir. Benzer içeriklerde binlerce video muhtemelen sosyal ağlarda yer almaktadır. Çalışmanın amacı tek bir video ile dahi sanal olan şiddetin gerçekliğine vurgu yapabilmektir. Bu videonun yargısal olarak örneklem seçilmesinin nedenleri şu şekilde sıralanabilir;

- Kadına fiziksel ve sözel şiddet içermesi,
- Kadına şiddetin nasıl uygulanacağına dair anlatım ve öğretim içermesi,
- Videoda şiddet uygulayan kişinin küçük bir erkek çocuk, şiddete uğrayanın ise yine çocuk sayılabilecek bir genç kızın olması,
- Yayınlandığı 14 Nisan 2016 tarihinde 84.000 görüntülenme, 353 yorum, 1477 paylaşım (Video yüklendikten sonra geçen süre: 13 saat) alması ve zaman içinde paylaşım ve yorumların artan döngüsü

Elbette bu video belki milyonlarca kadına şiddet içeren videolardan birisidir. Bu video içeriğini benzerlerinden farklı kılan içeriğin doğallığı ve bu doğallıkta şiddetin oyun masumiyetinde uygulanmasıdır. Aynı Youtube videoyu Hürriyet, Milliyet ve Onedio Facebook sayfaları da paylaşmış ve bu sayfalardaki yorumlar da çalışmaya dahil edilmiştir.

Çalışmanın Yöntemi

Nitel bir çalışma olarak desenlenen çalışmada içerik analizi yöntemi aracılığıyla elde edilen veriler eleştirel biçimde yorumlanmıştır. Çalışma iki bölüm olarak gerçekleştirilmiştir. Çalışmanın soruları kapsamında birinci aşamada video görüntü ve içeriğinin yapısı incelenmiş ve yorumlanmıştır. İkinci aşamada ise videoya yapılan yorumlar incelenmiştir. Bu paylaşım yapılan yaklaşık iki bin yorumun, Hürriyet, Milliyet ve Onedio yayın kanalındaki ilk 100 yorumları geleneksel medya çözümlerinde kullanılan içerik analizi yöntemi ile ele alınmıştır. Bu çalışma ile sosyal ağların yaygınlaştırıcı etkisini karamsarlıkla ele alırken, ağ toplumunun getirdiği

Çalışmanın Bulguları ve Yorum

Sosyal ağların getirmiş olduğu bağlantıların kendiliği, var olan tahakküm ilişkilerini nasıl güçlendirebileceğine dair sembolik göstergelerden birisi de sanal iddiası ile gösterilen şiddet olgusudur. Youtube üzerinden yüklenen ve Facebook üzerinden yaygınlaştırılan bu videoya yayınlandığı günden itibaren Hürriyet facebook resmi sitesinde 128.421 kez görüntülenmiş, 250 defa paylaşılmış ve 365 yorum yapılmıştır (2016). Örneklem aldığımız Milliyet facebook sayfasında 103.287 kez görüntülenmiş, 196 kez paylaşılmış ve 127 yorum yapılmıştır. Onedio sayfasında ise yönlendirme ile görüntülediği için görüntüleme sayısı belli değildir. Bu sayfada ise aynı video 3318 defa paylaşılmış ve 634 yorum almıştır.

İçeriğinin kimin tarafından üretildiği belli olmamakla birlikte yüklendiği Fuck the System Facebook sitesinde ilk defa “Potansiyel Şiddet Makinesi Yaratma” (2016) başlığı ve sayfa yöneticisinin

“Yıllardır erkeğin kadına olan şiddetinden bahsediyoruz. Artık daha fazla aynı şeyleri yazmanın anlamı yok. Sadece videoyu izleyin ve görün; ufak bir çocuktan nasıl tecavüzcü ve şiddet bağımlısı yapılır. Korkunç bir aile.” sözleri ile paylaşılmıştır. Bu paylaşım ilk gün sekiz yüz bin görüntülenme almıştır. Eylül 2018 itibarıyla ise 4654 yorum almış, 17.070 bin kez paylaşılmış ve 1.891.179 defa görüntülenmiştir.

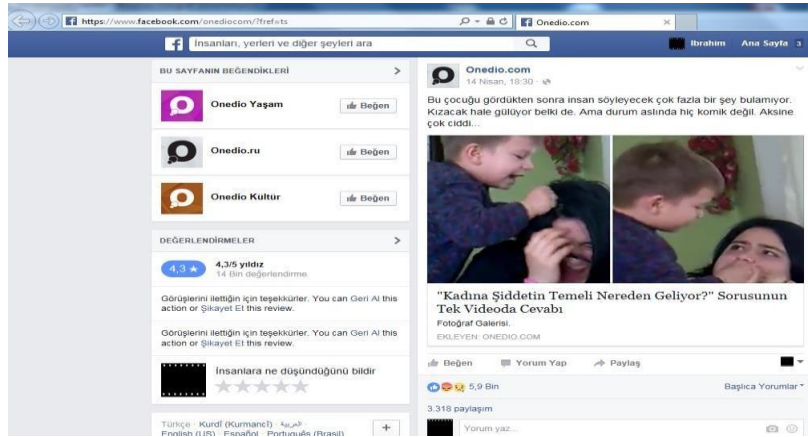
Hürriyet, “Küçük Çocuktan Genç Kıza Şiddet - Sosyal medyada bugün yayılan bir video izleyenleri şoke etti” (2016) başlıkla “Kadına yönelik şiddet bir türlü önlenemezken, sosyal medyada yayılan bu görüntüye tepki yağdı. Peki, sizce bu videoda olanlar kimin suçu?” cümleleri ile paylaşır. Paylaşım sırasında video üzerindeki görüntülerde bulanıklaştırma ve konuşmalarda geçen küfürlerde sansürleme yapılmıştır.

Milliyet, “Türkiye bu görüntüleri konuşuyor!” (2016) başlıkla “Ablasına şiddet uygulayan 5 yaşlarındaki bu çocuğun görüntüleri sosyal medyada tepki çekti. Çocuğun oldukça ağır küfürlerle ablasına şiddet uygulaması ve tüm bunların anne tarafından gülerek kameraya alınması tepkilere neden oldu.” sözleriyle yayınlanır.

Onedio, "Kadına şiddetin temeli nereden geliyor? sorusunun tek videoda cevabı"(2016) başlığı ile "Bu çocuğu gördükten sonra insan söyleyecek çok fazla bir şey bulamıyor. Kızacak hale gülüyor belki de. Ama durum aslında hiç komik değil. Aksine çok ciddi..." sözleriyle paylaşılır.

1. Videonun çözümlenmesi; Çalışmada çözümlenen videoda sıradan bireyin, yani sosyal medyaya profesyonel içerik sağlayıcılar dışındaki bireyin, içerik üretmek gerçekliği önemli bir olgu olarak sosyal ağlar aracılığıyla bir üretim biçimi olarak sistemde bulunmasıdır. Sosyal ağlarda sayısız şiddet içeriği olmakla birlikte bu videoda temsil edilen kimlikler önemli bulunmuştur. Çünkü aynı videoda kadına şiddet, ataerkil söylem, çocuğa şiddet ve tahakküm ilişkisi bulunmakta ve çoklu okumalar yapabilmek mümkün olmaktadır. Facebook gruplarında paylaşılan ve aile içi şiddetin görselinin

olduğu videoda yer alan çocuk, ablasına yönelik fiziksel şiddet uygulamakta ve bu görüntü anne tarafında da kamerayla kayıt altına alınmaktadır.

Şiddet içerikli videoda, özet olarak 4-5 yaşlarında olduğu tahmin edilen erkek çocuğun annesi tarafından yönlendirilerek 11-12 yaşlarındaki ablasına fiziksel ve sözel şiddet davranışında bulunmasını içermektedir. Özellikle sözel şiddet davranışları eril söylemler içermekte ve dış ses olarak kullanılan kadın sesinde ise bu eril tahakkümü güçlendirici söylemsel taktikler gözlemlenmektedir. Video görselinde bir kanepede oturan genç kızın saçlarını çekiştiren, şiddetli biçimde vuran öfkeli erkek çocuk bulunmaktadır. 5.45 dakikalık video boyunca anne olduğu diyaloglardan anlaşılan dış sesin yönlendirmesi ile çocuk genç kıza sürekli vuruyor, canını acıtıyor, küfür ediyor, genç kız ise sadece elini yüzüne kapatıyor ve başını eğerek kurtulmaya çalışıyor. İronik biçimde masumiyet ile acımasızlığın iç içe geçtiği videoda dış ses kadın (anne) küçük çocuğa çeşitli telkinlerde bulunuyor. Video içeriği aşağıdaki sözlerle başlıyor. (Makalenin sayfa sınırlılığı olması nedeni ile sözel içeriğin tamamı eklenememiştir.)

“Dış ses : ...(küfür) ne ne??

Çocuk: ne deme bana ne ne ne deme bana ne ne deme

Dış ses : vurma kızıma halasının oğlu

Çocuk(küfür)

Dış ses: halasını ... (küfür)

Dış ses: Fatoş halana söylicem söylicem

Çocuk: söylemiceksin söylede dövüm seni ... (küfür) özür dilicen halamdan

Dış ses: eee sen küfür ettin halama

Çocuk: ben mi? başkalarıyla geziyorsun bir de bana cevap veriyorsun

Kız çocuk : ya kimle geziyorum ya ..”

.....

Dış ses: onu evlendirmicez demi oğlum?

Kız çocuk: evleneceğim ben!

Erkek çocuk: evlende göreyim bakim evlen de göreyim!

Kız çocuk: evleneceğim sana ne!

Erkek çocuk: halanın oğluyla evlen

Kız çocuk: halanın oğluyla mı?

Erkek çocuk: evet

Kız çocuk: sen ne soruyorsun bana?

Erkek çocuk: bana bağırma!!!

Kız çocuk: sen ne soruyorsun bana sana ne sanamı sorcam

Efendim kimi aradınız tanımıyorum ben sizi hayır tanımıyorum

Sen kimi soruyorsun bana ne gördün telefonumda ne ne

Erkek çocuk: bağırarak mı konuşuyon?

Bayan: hayır bağırılmıyor

Videonun fiziksel şiddet içeriği sözel şiddetle desteklenerek sürekli biçimde devam ediyor. Bu görüntüler fiziksel ve sözel şiddet içermesi yanında toplumun şiddet algısına ilişkin alt metin olarak çok önemlidir. Video, Foucault'un iktidar çözümlemesi kapsamında ele alırsak şiddet, sadece özneye ait ve öznel bir olgu olmayıp, toplumun en alt katmanlarına ve en küçük birimine kadar inen mikroskobik iktidarlar dizisidir (Foucault, 2003, s. 48) ve bu iktidarlar dizisi söylemler aracılığıyla her yerden gelmektedir düşüncesini güçlendirmektedir. Videoda sözel şiddet bu iktidar ilişkisinde

anneyi otoriter yaparken, disiplin etme sürecinde iktidar pratiğini erkek çocuk eliyle kadın bedeni üzerinde gerçekleştirir. Tam da bu noktada karşımıza Foucault'un uysal bedenleri tanımlamasının ötesinde toplumsal cinsiyet kavramı ortaya çıkıyor. Toplumsal cinsiyet kavramı, cinsel kimliklerin kuruluşunun ve aralarındaki ilişkinin toplumsal ve kültürel olduğuna işaret eder. Videodaki anne, kız çocuk ve erkek çocuk konumlarının kuruluşu ve bunun olağanlaşması toplumsal cinsiyet kavramı ile açıklanabilir. Scott (1986), toplumsal cinsiyet kavramını, cinsler arasındaki kavranabilen farklılıklara dayalı toplumsal ilişkilerin kurucu ögesi ve toplumsal cinsiyet iktidar ilişkilerini belirgin kılmanın asli yolu olarak tanımlar. Toplumsal cinsiyet, cinsiyetli bedenin üstlendiği bir anlamlar bütünüdür ve herhangi bir şekilde doğal bedenden türetildiği söylenmesi biraz güçtür. Aslında toplumsal cinsiyet, ne cinsiyetin nedensel sonucudur ne de herhangi bir cinsiyet kadar sabitlenmiştir. Ancak toplumda yapılandırılışı kadın ya da erkek olarak beden ile toplumda kişiye verilen bu kimlikler arasındaki karşıtlık sorunların temel kaynağı olarak belirir. Kadınların kadın bedenlerini toplumsal temsillerini içselleştirmesi kadın kimliği bakımından son derece sorunludur. Video içeriğinde annenin kadın olma kimliğinin ötesinde anne olma kimliği ile yönlendirmeler yapması, kız çocuğun güç olarak kendinden çok daha küçük bir çocuğa oyunsu olsa dahi itaat etmesi ve erkek çocuğun bu oyunsallık içinde şiddet uygulama hakkının anne-kadın tarafından verilmesi ancak toplumsal cinsiyet kavramı ve bu kavram çerçevesindeki roller ile açıklanabilir. Castells'in (2009) deyiimiyle insanlar arasındaki sembolik iletişim, deneyim ve iktidar temelindeki ilişki, tarih boyunca belli bölgelerde kristalleşir ve böylece kültürleri ve kolektif kimlikleri oluşturur. Bourdieu'nun (2015, p. 12) tanımlamasıyla olağan dışı ölçüde olağan olan bu toplumsal ilişki böylece, her iki tarafında tanıdığı ve kabullendiği bir sembolik ilke adına uygulanan tahakkümün mantığını oluşturulmasını sağlar. Burada Butler'ın şu sözleri hatırlanabilir; "toplumsal cinsiyetle kültür arasındaki ilişki cinsellikle doğa arasındaki ilişkiye benzemez, toplumsal cinsiyet "cinsiyetlenmiş doğanın" "kültür öncesi" bir şey olarak üretilip yapılandırıldığı kültürel araçtır" (1990). Dışı cinsiyetin doğal olduğu yanılması yaratan şey kadınların kendilerini ikinci cinsiyet haline getiren projeyi sürekli bir biçimde üstleniyor olmalarıdır. Feminizm toplumsal cinsiyet kavramıyla bu sıradan cinsiyet farklılığı yaklaşımını sorgular. Çünkü iki ile sınırlandırılan farklılık tarihsel, toplumsal ve kültürel olarak kurulur. Ülkemizde tarihsel, toplumsal ve kültürel olarak kurulan toplumsal cinsiyet kavramı o nedenle bu video içeriğinde olduğu gibi sıradanlaşması ve olağanlaşması, şiddetin kaçınılmaz biçimde kadın kimliği üzerine evrilmesine neden olmaktadır.

2. Videoya yapılan yorumların çözümlenmesi

Videoya yapılan yorumlar genellikle videoyu eleştiren içerikler olmakla birlikte şiddet dili oluşturmaları açısından dikkate değerdir. Çalışmada video ve bu videoya yapılan yaklaşık iki bin yorumun üç yayın kanalındaki ilk 100 yorumu geleneksel medya çözümlenmelerinde kullanılan içerik analizi yöntemi ile incelenmiştir. Tüm yorumlar okunmuş, öznel bir değerlendirme ile hangi temaların ön plana çıktığı belirlenmiştir. Bu belirlenim sonunda yorum temalarına ilişkin beş ayrı yapıya ulaşılmıştır. Üst sınıflandırma yapısını öznellikten kurtarmak amacıyla iki ayrı yüksek lisans öğrencisine tekrar yorumlar değerlendirilerek doğrulaması yapılmıştır. Toplam üç yüz yorumda sayısallaştırma yapılmamış sadece nitel içerik analizi yöntemi ile yorumlar ele alınmıştır.

Bu değerlendirmeler sonunda sınıflandırma yapıları şu şekilde oluşmuştur; 1- Şiddet, 2- Küçümseme ve sınıfsal eleştiri, 3- Suçlama, 4- Kaygı, 5- Çözüm sunma

Bu yorumların aslında mantıksal ve duygusal olarak iki yapı altında incelemek de mümkün olmakla birlikte, duygu durumlarının farklılıkları yapıyı beş sınıflandırma yapısı kapsamında ele almayı gerekli kılmıştır.

1- Şiddet; Şiddet içerikli bir videodan sonra şiddet içeren yorumların görülmesi şiddetin çoğaltan yapısı olarak yorumlanmıştır. Bu sınıflandırma yapısı, “bu aileyi dövereksin”, “kadın dayaktan zevk alır”, “çocuğu dövereksin”, “bu çocuğu evire çevire dövereksin”, “dayak yemesi gereken baba” gibi şiddetin çözümünü şiddet olarak belirten yorumlar oluşur. Anneye ve anne özelinde kadına küfür ve sövğu içeren yorumlar da bu sınıflandırma yapısını oluşturmuştur. Şiddet yapını cezalandırma anlayışı ile şiddet içeren görüntüler sözel şiddete neden olduğu görülür.

2- Küçümseme ve sınıfsal eleştiri; Duygusal şiddet olarak tanımlanabilecek küçümseme ve sınıfsal eleştiri bir başka yorum yapısı olarak çalışmada bulgulanır. Gerçek hayat deneyimleri sanala taşınırken, sanal olmayan hayatta yaşananların yansımaları olan sosyal ağlarda tahakküm ilişkisinin devam ettiği gözlenir. Kişilerin sosyal ağlara, gündelik hayat pratiklerindeki fotoğraflar, albümler ya da gördüklerini paylaşmanın ötesine geçerek tüm deneyimleri, etkileşimleri ve dolayısıyla iktidar ilişkilerinin de taşındığı gözlemlenir. “cehalet”, “eğitimsiz zavallı insanlar”, “bizim gibiler bir bilemedin iki çocuk doğururken onlar beş altı derken neredeyse fareler gibi onar tane doğuracaklar.”, “senin gibiler de evlat sahibi olmuş”, “cahil düşüncesiz insanlar devamını izlemeye tahammül edemedim” gibi gündelik hayatta olayların deneyimlenmesi sonucu yapılan iktidar ilişkisi içeren yorumların benzerlerinin de video altındaki yorum sayfalarında bulunduğu görülür.

3- Suçlama; Sosyal ağlarda yapılan yorumlar çekingenlik göstermeden tartışmaya katılmayı teşvik eder. “Anne suçlu”, “teknoloji suçlu”, “devlet suçlu”, “bir kereden bişey olmaz zihniyetine sahip yöneticiler”, “bu videoyu çekip, paylaşanlar suçlu”, “eğitim sistemi suçlu”, “sistem de sorunlar var”, “böyle kadınlar çocuk doğurmasın”, “Anne babanın suçu!” gibi içeriğe ilişkin eleştirilerde sebepler suçlama ile ilişkilendirilerek açıklanmaya çalışılır.

4- Kaygı; Castells’e (2005) göre ağ toplumunda bireyler kimliklerini ne yaptıkları etrafında değil, ne oldukları etrafında örgütleniyorlar ve bu da bireylerin ağ ile benlik arasındaki iki yapılı bir karşılık etrafında yapılıyor. İşlev ile anlam arasındaki bu yapısal şizofreni durumunda, toplumsal iletişim şablonları da hızla baskı altına giriyor. Toplumsal gruplar ve bireyler birbirlerine yabancılaşıyor, ötekini bir yabancı, nihayetinde bir tehdit olarak görmeye başlıyor. Ötekini tehdit olarak görme durumu ise kaygı düzeyini yükseltiyor. Castells’in yapmış olduğu bu tespit yorumlar arasında kendine yer bulur. “Bizim çocuklarımızı da etkiler”, “Bu kötü durumdan iyi çocuklar etkilenir, biz çocuğumuzu iyi terbiye ediyoruz”, “büyüyünce ne olacak?”, “bu videoyu seyrettiğim zaman ürperdim bu çocuk büyüyecek ve kesin karısını döverek”, “bu çocuğun büyük halini düşünmek bile istemiyorum”, “Bu ailenin yetiştirdiği çocuk kreşte, okulda üstüne titreyerek edebiyetle yetişmiş çocukları da etkileyecek” gibi çok sayıda yorum ötekini tehdit olarak gören bir kaygıyla yazıldığı gözlemlenir.

5- Çözüm sunma; Video içeriğini bir sorun olarak algılayan izleyenler tarafından yapılan yorumlardaki çözümler bu sınıflandırma başlığında ele alınmıştır. “Bu tip kadınlar kısırlaştırılmalı”, “çocuk devlet korumasına alınmalı”, “Aile tedavi edilmeli”,

“Tecrid edilmeli” “Devletin gerçekten okullara da el atması gerekir. Psikologların okullara giderek çocukları test etmesi şarttır.”, “sosyal hizmetler olmalı”, “aile psikiyatrye gönderilmeli” gibi gerçek hayat çözümleri de önerilmiştir.

Çalışma sosyal ağların çoğaltıcı yapısını toplumsal cinsiyet kavramı ve kadına şiddet özelinde dikkat çekmek amacıyla yapılmıştı. Bu kapsamda elde edilen bulgular sanal şiddet içeren bir videonun, sosyal ağlarda çok kez paylaşıldığını ve yapılan yorumlarla şiddeti çoğalttığı bulgulanmıştır. Bu çalışma, niteliğinden kaynaklanan sınırlılıktan dolayı sınırlı örnekleme tezini ispatlamaya çalışmıştır. Çalışmada yorumların ve videodaki içeriklerin sosyal ağlarda paylaşılma ile birlikte sanal olmadığı tartışılmıştır. Bu kapsamda sosyal ağlardaki sembolik şiddet ifadesine, kurgu gerçeklikten asla bağımsız değildir yorumunu yapmak gerçekçi olacaktır. Sonsuz bir dünya olan çevrim içi ortam şiddet içeren sayısız içerik kapsamaktadır. Paylaşımların niteliği ve fiziksel dünyadaki izdüşümlerini değerlendirmek çeşitli sonuçlara ulaşılmasını sağlayacaktır.

Sonuç ve Tartışma

Bu çalışmanın temel amacı, sanal sosyal ağlarda kadına şiddetin kurgulanması ve yayınlanmasında kendi gerçekliğini yaratmasına dikkat çekmektir. Kurgu artık geleneksel medyada olduğu gibi yayıncıların elinde değildir. Sanal ağlarda aynı zamanda medyanın tüketicisi de kurgunun içinde yer almakta ve ana akım medyanın ideolojisinin dışında uçlarını toplumsal yapının katmanlarında bulabileceğimiz kendi dil, ideoloji ve beklentilerini yarı gerçek-yarı kurgusal bu dünyanın içinde eklemektedir. Sosyal medyanın sanal olduğu ön kabulünün eleştirildiği bu çalışmada, sanal içeriklerde kadına şiddet dilinin yaratılmasında önemli ip uçları bulunmuştur. Video içeriği, kadın kimliği ile şiddet arasındaki eril tasarımın varlığını açık biçimde sunarken, şiddeti yaptıranın, uygulayanın ve şiddeti görenin bunu kabul ediş biçimi net olarak gözlemlenmekle birlikte, içeriğin sosyal ağlarda hızlı biçimde yaygınlaşması ve videoya yorumlar yapılması ise bu içeriği incelemeye değer hale getirmiştir. Bu paylaşımların ve içerik üretiminin toplumun çeşitli kanallarından yükleniyor olması ağ toplumunun ortaya çıkmasının sonucudur. 1980’den beri yaygınlaşan piyasa ekonomisi ve liberalleşme, küresel bir multimedyanın doğmasını mümkün kılmıştır. Geleneksel medyada mesajı gönderen profesyoneller, alıcısı ise izleyici iken bu alanda köklü bir değişim olmuştur. İletişim dönüşümünün her bileşeni, çok biçimli iletişim sisteminin temelinde yatan toplumsal ilişkilerin ifadesini temsil eder. “Medyada neden bu kadar çok şiddet içerikleri yer almaktadır? sorusuna bu çalışma video içeriği ile cevap vermiştir. Hiç bir şiddet olayı veya üretilen şiddet içeriği münferit bir olgu olarak ele alınamaz. Bu nedenle çalışmada ele alınan videoyu münferit ve kendi özneliği içinde ele almak mümkün olmamıştır. Çalışmanın en büyük zorluğu da şiddet içeriğinin doğasında bulunan çok boyutluluk olmuştur. Bu çok boyutluluk geniş bir bakış açısına ihtiyaç duymaktadır. Bu çok boyutluluk;

- öncelikle yayımlanan yüzey olarak sosyal ağların doğası,
- yine paylaşılan alan olarak sosyal medyanın kullanım amaçları,
- video içeriğinin yaratıldığı toplumsal doku,
- videoda yer alan bireylerin kültürel arka planları,
- bu kültürel yapının getirdiği alt metinlerdeki söylemler,
- kişilerin cinsiyeti temelinde cinsellik, ataerkil yapı ve toplumsal cinsiyet olguları,

- şiddetin kadına tahakküm açısından araçsallığı ve şiddetin araç olarak kullanılmasının normalleşmesi,

Bütün bu etkiler ya da etkileşimlerden dolayı geleneksel veya yeni medyada yer alan kadına şiddet haberleri ya da şiddet içeriklerinin münferit bir olay ya da olgu olarak ele alınması mümkün değildir. Bu ele alınış biçimi şiddetin çözümünü güçleştirmektedir. Oysa şiddet uzantılarını kültürel, ekonomik ve politik arka plandan alır. Bu nedenle sosyal ağların ve bu ağlarda yaratılan sosyal medyanın sanal olduğu ön kabulünü eleştirerek, yaratılan söylemlerin kadına şiddet dilinin yaratılmasında önemli ip uçları sunduğunu görmek gerekir. Çünkü Manuel Castells'in (2005, p. 498) de dediği gibi gerçeklikle sembolik temsil arasında bir fark yoktur. Gerçek sanallığı ve sanal olan da gerçekliği üretmektedir. Gerçek olan ile sanal olan arasındaki bu geçişkenlik bulanıklığı meydana getirirken her tür mesaj iki modu da içinde barındırıyor denilebilir.

Çalışmada, videoya yapılan yorumların kadına şiddet içeriğini yeniden ürettiği, toplumsal cinsiyet yaklaşımı ile yorumların yapıldığı ve iktidar ilişkisi kurguladığı bulgulanmıştır. Medyanın tüketicisi de kurgunun içinde yer almakta ve ana akım medyanın ideolojisinin dışında uçlarını toplumsal yapının katmanlarında bulabileceğimiz kendi dil, ideoloji ve beklentilerini yarı gerçek-yarı kurgusal bu dünyanın içinde eklemektedir. Eklemlenen her yapı ve elbette şiddet içeren iletiler sosyal medyanın paylaşımları arasında hızla yerini almaktadır. Teröristler, nefret grupları, katiller, kötüyü ve kötülüğü içinde barındıranlar ve elbette sıradanlar ve masumların paylaşımları sosyal medyanın tıklamaları ile yaygınlaşıyor ve yaygınlaşacak. Dünyanın her yerinde yurtaş bireyler ya da toplumsal aktörler düşüncelerinin paylaşmak, değerlerini yaymak ya da Bauman'ın (Koçak, 2016) tabiriyle buradayım demek için yeni iletişim ağlarını kendi bilgi ve yeteneklerine göre kullanacaklar. Bütün sosyal medya paylaşımlarını, sosyal ağda yer alan iletileri sanal olduğunu düşünüp gerçekliğinden koparmak, şiddetin bu ağlar üzerinde yaygınlaşması ve normalleşmesini sağlayacaktır. Kadına şiddet hangi ortamda ve hangi biçimde olursa olsun gerçektir. Bu toplumsal olguyu sosyolojik, kültürel, iletişimsel ve ekonomik birçok boyutta açıklamak ama içeriğini hafifletmemek gerektiği bilinmeli ve araştırmalarda sanal gerçeklik tuzağında kaçınılmalıdır.

Kaynaklar

- Bandura, A., Ross, D., & Ross, S. A. (1961). Transmission of aggression through limitation of aggressive models. *Journal of Abnormal and Social Psychology*, 63, 575–582.
- Baudrillard, J. (2004). *Kötülüğün şeffaflığı*. 3.bsk. Çev. I. Ergüden. İstanbul, Turkey: Ayrıntı yayınları
- Baudrillard, J. (2005). *Şeytana Satılan Ruh ya da Kötülüğün Egemenliği*. Çev. O. Adanır, Ankara, Turkey: Doğubatı Yayınları
- Bauman, Z. (2015). *Sosyolojik Düşünmek*. 12.bsk. İstanbul, Turkey: Ayrıntı Yayınları.
- Bell, D. (1974). *The Coming of Post-industrial Society: A Venture in Social Forecasting*. London, UK: Heinehmann.
- Bourdieu, P. (2015). *Eril Tahakküm*. 2.bsk Çev. B. Yıldız, Ankara, Turkey: Bağlam yay.
- Bushman, B., & Anderson, C. (2001). Media violence and the American public. *American Psychologist*, 56 , 477–489.

- Burgess J. & Green, J.(2009) YouTube: Online Video and Participatory Culture. *Polity*. Cambridge UK
- Butler, J. (1990). *Gender Trouble: Feminism and the Subversion of Identity*. New York, USA: Routledge.
- Carter, C. & Weaver, C.K. (2003). *Violence and the media*. Philadelphia: Open University Press
- Castells, M. (2004). *The Network Society: A Cross-cultural Perspective*. Glos; Edward Elger Publishing.
- Castells, M. (2005). *Enformasyon Çağı: Ekonomi, Toplum ve Kültür: Ağ Toplumunun Yükselişi*. Çev. E, Kılıç. İstanbul, Turkey: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Castells, M. (2009). *Communication power*. Oxford, Englad: Oxford University press.
- Castells, M. (2016). *İletişim Gücü*. Çev. E. Kılıç. İstanbul, Turkey: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Couldry, N. (2002). Mediation and alternative media, or relocating the centre of media and communication studies. *Media International Australia*, (103), 24-31.
- Dijk, Van J. (2016). *Ağ Toplumunu*. 3. bsk. Çev. Ö. Sakin. İstanbul, Turkey: Kafka yayınları.
- Foucault, M. (2002). *Toplumunu Savunmak Gerekir*. Çev. Ş. Aktaş. İstanbul, Turkey: Yapı Kredi yayınları.
- Foucault, M. (2003). *Cinselliğin Tarihi*. Çev. H.U. Tanrıöver. İstanbul, Turkey: Ayrıntı yayınları.
- Galtung, J. (2010). Direct, Structural and Cultural Violence. In N. Young(Eds.) , *The Oxford International Encyclopedia of Peace* (pp. 312-316). Vol.4. Oxford: Oxford University Press.
- Koçak, C. (2016, September 24). Zygmunt Bauman: “Sosyal medya bir tuzak” *Vesaire.com* (web log post.) <http://vesaire.org/zygmunt-bauman-sosyal-medya-bir-tuzak/>
- Scott, J. W. (1986). Gender: A Useful Category of Historical Analysis. *The American Historical Review*. Vol.91, No.5. (December) pp.1053-1075.
- Thompson, J. B. (1995). *The Media and modernity: A social theory and the media*. Cambridge, USA: Polity press.
- Bu kubbede hoş bir Eco. (2016, February 21). *Medyascope*.
<http://medyascope.tv/2016/02/21/bu-kubbede-hos-bir-eco/>
- “Kadına şiddetin temeli nereden geliyor? sorusunun tek videoda cevabı.” (2016, April 14).
Onedio. http://onedio.com/haber/-kadina-siddetin-temeli-nereden-geliyor-sorusunun-tek-videoda-cevabi-705366?utm_source=onedio.com&utm_campaign=facebook_page&utm_medium=facebook
- “Küçük Çocuktan Genç Kızı Şiddet - Sosyal medyada bugün yayılan bir video izleyenleri şoke etti.” (2016, April 14). *Hürriyet Facebook resmi sayfası*.
<https://www.facebook.com/hurriyet/videos/vb.233408450693/10156869679770694/?type=3&theater>
- “Potansiyel şiddet yaratma makinası.” (2016, April 14).
<https://www.facebook.com/Black.Antif/videos/952599414848078/>

Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Cilt 29, Sayı 1, 2020, Sayfa 102-117

- “Sosyal medyanın eşine az rastlanır rolü.” (2016, July 18).
<http://www.milliyet.com.tr/sosyal-medyanin-esine-az-rastlanir-gundem-2279852/>
- “Şidetten ölen kadınlar için dijital anıt” (2018, September 03), *Anıtsayaç*.
<http://www.anitsayac.com/>
- “Türkiye bu görüntüleri konuşuyor!” (2016, April 14). *Milliyet Facebook resmi sayfası*.
<https://www.facebook.com/Milliyet.Tv/videos/1016619781741621/>